

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Proč být dobrý? Jak zdůvodnit morálku.

Vedoucí práce: doc. Jakub Sirovátka, Dr. phil.

Autor: Adéla Nechvátalová

Studijní obor: Pedagogika volného času, prezenční

Ročník: Třetí

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis studenta

Poděkování

Děkuji vedoucímu své práce doc. Jakobovi Sirovátkovi, Dr. phil. za cenné rady a připomínky.

Obsah:	1. Úvod	5
2. Základní pojmy	7	
2.1 Pojem morálka	7	
2.2 Etika	8	
3. Zdůvodnění morálky.....	9	
3.1 Co umožňuje morálku	9	
3.2 Právo a morálka.....	10	
3.3 Nutnost mravních norem.....	11	
3.4 Mravní jednání	11	
4. Podstata lidského skutku.....	12	
5. Morálka a přítomnost druhé osoby	13	
6. Etika ctností	15	
6.1 Aristotelés: Štěstí jako cíl lidského života	15	
6.1.1 Etika ctností.....	16	
6.2 Stoická etika: <i>Oikeiósís</i> a struktura hodnot	17	
7. Etika a metafyzika.....	18	
7.1 Tomáš Akvinský	18	
7.2 Søren Kierkegaard.....	20	
7.2.1 Kierkegaard – vztah k božskému	21	
7.3. Emmanuel Lévinas.....	22	
7.3.1 Lévinasova metafyzická etika	22	
8. Deontologická etika.....	23	
8.1 Immanuel Kant-mravní zákon.....	23	
8.1.2 Kategorický imperativ.....	24	
9. Zpochybnění morálky	25	
9.1 Friedrich Nietzsche: Etika imoralismu.....	25	
9.2 Ernst Tugendhat	26	
10. Užití etiky a morálky v dnešní době.....	28	
10.1 Peter Singer	28	
10.1.1 Úloha státu v mezinárodní spravedlnosti	28	
10.3.1 Eutanazie	30	
10.3.2 Trest smrti	30	
11. Závěr.....	31	
12. Seznam použitých zdrojů.....	33	
13. Abstrakt	34	
14. Abstract.....	35	

1. Úvod

Lidská společnost je odedávna neodmyslitelně spjatá s etikou a samozřejmě také s morálkou. Protože etika je filozofickou disciplínou zabývající se morálkou. Společnost tyto otázky odjakživa řeší zejména z důvodu potřeby udržitelného soužití lidí, při kterém se objevuje potřeba toho, aby každý člověk znal základy chování. Morálka není, troufám si říci pro nikoho slovem naprosto neznámým, až tak, že by si ji musel například vyhledat ve slovníku, ale každý si pod tímto velmi používaným pojmem, představujeme něco jiného a znamená pro každého něco jiného. Lidé často ve svém životě vidí cíl svého bytí, právě v tom, být dobrým člověkem z hlediska morálky. Na morálku nahlížíme jako na předmět filozofické disciplíny etiky a tyto oba pojmy spolu úzce souvisí.

Otázkami pro mou práci jsou: proč být dobrý člověk a jak zdůvodnit morálku. Pokusím se zmapovat pozici morálky v různých společnostech a také samozřejmě její vývoj v pojetí etiky různých filozofů.

Dále je potřeba říci si, jakou roli hraje morálka v dnešní době, a to hlavně s měnícím se hodnotovým myšlením lidí. To, co udávalo hodnoty například pro naše prarodiče, už dnes neplatí a dnešní člověk v době technologií a médií může snadno shledat problém v tom, určit si nějaký morální, či hodnotový základ pro svůj dobrý život.

Současný život se odehrává ve velmi rychlém tempu a často se nad etickými otázkami ohledně morálky či hodnot lidé ani nestačí zamyslet. Dnešní pohled mladých lidí na etiku je spíše ovlivněný tím, že se etika ve školách učí jako součást filozofie a ta jako celek, dle mého názoru, působí na dnešní mladé lidi, jako pouze něco historického, v podstatě podobného, jako dějepis. Tento postoj je myslím velmi alarmující a lidé by si měli uvědomit, že právě náhled na etiku a s ní spojenou morálku, nám může velmi pomoci při určování životních priorit a rozhodnutí. Cíl být dobrým člověkem by se měl stát součástí běžného života lidí.

Cílem mé bakalářské práce tedy bude vysvětlit pojmy týkající se morálky a zdůvodnit ji. Dále pak ukázat různé etické přístupy filozofů. Pro tuto práci jsem zvolila metody popisu, vysvětlení a porovnávání různých zdrojů ohledně morálky.

Na začátku mé práce ujasňuji pojmy jako je právě morálka, etika, hodnoty apod. a pokračuji na zdůvodnění morálky a pojmů s ní souvisejících. Další aspekt, který se v práci objevuje a který je pro celé téma velmi důležitý je, že morálka souvisí s přítomností druhého člověka a jak lze tuto roli ozřejmit a jakou roli pro morálku zastupuje.

V další části jsem zvolila několik filozofických přístupů a to v kategoriích etiky ctnosti, etiky související s metafyzikou, deontologie a zpochybňování morálky. Z každé této kategorie volím hlavní filozofy, kteří se danou oblastí zabývali a popisují jejich myšlenky pomocí dostupných zdrojů. V závěru své práce se zabývám morálkou a etickými otázkami dnešní doby.

2. Základní pojmy

2.1 Pojem morálka

Tento pojem je ve společnosti naprosto známým, avšak mnohdy obtížně vysvětlitelný, či uchopitelný. Ve společnosti převládá názor, že morálka je něco, co máme v sobě silně zakořeněné a co určuje způsob a kvalitu našeho chování ve společnosti ve vztahu k ostatním lidem i živým tvorům.

Pod pojmem morálka si lze představit řadu možností, jak ji vysvětlit, ovšem problémem může být sjednotit se v názoru, co skutečně morálka znamená. Podstatou morálky je hlavně to, že označíme-li něco za morální, uvědomujeme si rozdíl mezi dobrem a zlem, toto nám dává možnost rozeznat, co je mravně správné a co naopak mravně nepřijatelné.¹

Toto pojetí podstaty je obecně platné a považuji ho za směrodatné pro vysvětlení pojmu morálka. Takto by se nám povedlo vysvětlit, co morálka znamená i člověku, který o morálce vůbec nic neví. V morálce je tedy základním stavebním kamenem schopnost vidět rozdíl mezi dobrem a zlem. Je nutné si říci, že každý člověk, již od dětství tuto schopnost získává a zdokonaluje na základě zkušeností z řešení určitých situací a je třeba v lidech už od mala tuto schopnost pěstovat a kultivovat. Morálku tedy dále můžeme definovat jako něco, co zavazuje bez výjimky každého člověka ke společností sdílenému přesvědčení, že něco se nesmí. Toto pojetí je velmi důležité pro společnost a pro udržování jakési společenské smlouvy ve formě morálky.

Další náhled na morálku se nám naskytuje v souvislosti s právem. Obecně platným tvrzením je Jellinekovo, že právo je minimem morálky a pod tímto tvrzením si můžeme představit, že naše právní systémy, jak je známe dnes, určují pouze jakési minimum boje se zlem, ale morální postoje a zákony jsou o mnoho hlubší a detailnější. Z tohoto vyplývá, že řídíme-li se pouze právními normami, nemusíme vždy dodržovat i morální zákony. Můžeme říci, že v případě morálky se opravdu jedná o všechny naše činy a konání, při kterém bychom měli být schopni se rozhodovat na základě porovnání dobra a zla a konat podle toho, co se jeví býti dobrem.

¹ DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Morálka a sociální soudržnost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. s. 8

V kontextu morálky je hlavním kritériem morální dobro, ovšem v právním případě je hlavním hodnotícím kritériem právní spravedlnost.²

Z tohoto faktu vyplývá, že to co je právně spravedlivé, nemusí být samo o sobě morálně správné. Ve společnosti je toto ovšem velmi známým faktem a proto víme, že právo je právě minimem morálky.

2.2 Etika

Pojem etiky je velmi důležité vyjasnit v souvislosti s morálkou a to zejména proto, že etika je filozofická disciplína zabývající se právě morálkou, případně morálkami.

Předmětem etiky je lidské jednání, pokud ji vnímáme jako obecnou vědu o lidském jednání, jedná se o tzv. – obecnou etiku. Pokud se etika zabývá konkrétními oblastmi lidského jednání, mluvíme o etice aplikované. Hlavním obdobím rozvoje aplikované etiky byla především 2. polovina 20. století.³

Ve filozofickém výkladu etiky můžeme nalézt vysvětlení etiky jako hledání toho, co je pro nás nejnositelnější představou smyslu žití. Jedná se o hledání zásad, které zaručí dlouhodobě udržitelné soužití lidí mezi sebou a lidstva se světem a vším živým.⁴

Toto vysvětlení etiky je velmi výstižné a zahrnuje také myšlenku dobrého i špatného a jak tyto dva póly rozlišovat a také nám může být pomocné to, že jde především o lidské soužití, což by mohlo být pro etické otázky zásadou.

Hodnoty

Pojem hodnot neodmyslitelně patří k životu každého člověka, je na každém z nás aby si určil své životní hodnoty a snažil se jich dosáhnout. Tyto hodnoty se mohou během života měnit a vyvíjet, například co bylo naší hlavní hodnotou ve dvaceti letech, může se nám ve čtyřiceti zdát naprosto nepodstatné, dokonce až nehodnotné. Takto bychom přemýšlet neměli, protože cokoliv bylo už jednou naší, ať už morální nebo životní hodnotou, utvářelo naši osobnost na základě našich rozhodnutí a jednání, která jsme pro danou hodnotu učinili.

² DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Morálka a sociální soudržnost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. s. 27

³ PODZIMEK, Michal. *Principy morality: studijní texty*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. s. 8

⁴ KOHÁK, Erazim. *Svoboda, svědomí, soužití*. Praha: Sociologické Nakl. (SLON), 2004. s. 14

Všichni lidé se snaží prostředí ve kterém žijí, nejen poznávat, ale také hodnotit. Z tohoto vyplývá, že si lidé odjakživa vytvářejí postoje. Postoje se dají vysvětlit jako projev lidského vnímání skutečnosti z hlediska zainteresovanosti člověka na životním prostředí. Pojem postoj, jako takový je velmi obecný, ale zastávané postoje jsou vždy konkrétní a specifické. Postoje nám pomáhají vidět skutečnost v dvojitým významu- negativním nebo pozitivním. Buď je pro nás skutečnost přitažlivá nebo nepřitažlivá, máme k ní sympatie nebo antipatie.⁵

Pomocí postojů si tedy utváříme své morální hodnoty a to tím způsobem, že pokud si ceníme například spravedlnosti a máme k ní pozitivní postoj, stává se automaticky morální hodnotou, kterou chceme cítit a pěstovat v sobě.

3. Zdůvodnění morálky

3.1 Co umožňuje morálku

Etika je disciplína zabývající se normami lidského chování, rozhodnutími, která lidé dělají a způsoby, kterými svou volbu odůvodňují. Jednání, které chceme považovat za morálně významné, musí splňovat tři základní požadavky. Těmito požadavky je to, že se týká, ať už přímo nebo nepřímo, jedné či více osob. Dále, že se týká situace, ve které lze racionálně uvažovat o důsledcích možného průběhu situace a také, že existuje dostatečná míra svobody, která umožňuje různé způsoby průběhu událostí, a tímto plnohodnotnou volbu.

Lidské chování zde hraje zásadní roli a to z toho důvodu, že lidé jsou jedinými tvory, pro které lze uplatňovat etické argumenty. Například chování mezi zvířaty není provázeno etikou proto, že zde chybí právě lidský prvek.

Racionální myšlení je pro morálku klíčové a pouze s ním je možno ji zdůvodnit, také proto je morálka pouze u lidí, jakožto jediných bytostí rozumových.

Svoboda je pro lidské jednání dalším klíčovým pojmem, který nám s možností dělat svobodně, co chceme, přináší odpovědnost za svá jednání. U svobody je ovšem problematické, že se nezdá být absolutní, vždy záleží na nějakých pravidlech, která naši svobodu limitují, jako například zákony, či zadanými úkoly.⁶

⁵ DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Morálka a sociální soudržnost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. s. 51

⁶ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. s. 27

V tomto odůvodnění vzniku morálky spatřujeme významné pojmy, které nám ji umožňují vnímat. Především je zde důležitá role rozumu a přístup k člověku jako k bytosti rozumové. Dále je velmi důležité zamyšlení se nad svobodou a tím, do jaké míry jsme opravdu svobodní k tomu, chovat se podle svého morálního a etického kodexu. Okolí a prostředí, ve kterém žijeme tento kodex ovlivňuje a formuje, ale do jisté míry máme vždy svobodnou volbu toho, jak se zachováme, tuto volbu provádíme na základě rozumu a jsme odpovědní za důsledky našeho rozhodování a chování. Morálka je tedy přisuzována pouze člověku na základě jeho rozumovosti a jedná se v ní zejména o chování lidí ve vztahu k ostatním lidem, nebo k jinému člověku.

3.2 Právo a morálka

V případě práva a morálky se jedná o dva klíčové, ale rozdílné systémy, které se pojí s podstatou každého společenského systému. Oba vycházejí z historické skutečnosti („toho, co jest“) a vyjadřují „co býti má“. Tyto systémy působí jako regulátory chování jednotlivců a pomáhají společnostem k udržení soudržnosti a bránění vzniku konfliktů, které by danou skutečnost mohly ohrožovat. Morálka a právo využívají rozdílná hodnotící kritéria. V případě morálky je kritériem mravní dobro a v případě práva, právní spravedlnost. Vztah mezi právem a morálkou je takový, že právo se vyvinulo z morálky a je s ní dodnes velmi úzce spojeno. Právo je tedy především normativní systém, který Viktor Knapp definoval jako „*systém příkazů, zákazů a dovolení, které jsou svou sociální a psychologickou podstatou projevy vůle, a tento systém působí na vůli lidí, aby se nějakým způsobem chovali, resp., aby se nějakým způsobem nechovali*“.

Morálka narozdíl od práva není výlučně normativní a to z důvodu, že obsahuje velkou složku nenormativní, kterou tvoří svědomí, mravní ideály, city, morální hodnoty apod.⁷

Tyto dva pojmy spolu tedy sice úzce souvisí, avšak plní rozdílné role, rozdílnými způsoby. Je nutné říci, že na základě vývoje lidstva, jsou oba tyto pojmy klíčové, pro fungování lidských společností, zemí a států. Bez obou typů těchto „norem“ by ve společnostech docházelo k chaosu k svévoli a lidé by neměli nic, dle čeho žít. Některé archaické společnosti právní systém jako takový sice neměly, ale vždy byly nějaké normy chování a to založené například na víře a náboženství, které pro tyto společnosti

⁷ DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Morálka a sociální soudržnost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. s. 27

byly „zákony“. Nemít žádné zákonné normy by bylo pro společnosti velmi ohrožující a byly by těžko udržitelné.

3.3 Nutnost mravních norem

Mravní normy jsou sociální pravidla jednání, která jsou přijímána v sociálních útvarech. Platí pokud jsou uznávány širokým horizontem individuálního svědomí lidí. Nutnou podmínkou lidsky důstojného soužití ve všech oblastech společnosti je přechod od subjektivní morality k mravnosti.⁸

V tomto ohledu vnímáme mravní normy jako něco, co udržuje společnost pospolitou a dokáže ovlivnit chování jedinců ve společenském vztahu k ostatním. Tyto normy jsou proto velmi důležité a každý člověk by měl mít povědomí o daných normách ve společnosti, ve které žije.

3.4 Mravní jednání

Mravní jednání poukazuje na zakotvenost jedince ve světě morálních vztahů. Jeho základem jsou morální ideje a hodnoty. Jednat mravně znamená chovat se mravně, mravní jednání je chování, které hodnotíme z hlediska kritéria morálního dobra, nebo morálního zla. Morální dobro je v tomto případě to, co společnost akceptuje, naopak morální zlo je to, co společnost odmítá. Mravní hodnotu jednání nelze určit z ničeho jiného, než z jeho morálního významu. Každé mravní jednání implikuje mravní odpovědnost, která patří k podstatě morálky, neboť člověk má dar nadhledu, přehledu, předvídatosti, a proto odpovídá za všechno, co koná a jeho nejvyšším privilegiem je odpovědnost. Odpovědnost je o připuštění si zásluh i prohřešků ve vztahu k druhým.⁹

Mravní jednání je velmi důležité pro lidské vztahy a fungující společnosti a důležitým faktem je, že mravnost jednání hodnotí právě společnost. Právě toto je velmi důležité k přiblížení se tomu, co vlastně určuje morálku a na základě tohoto si můžeme uvědomit, že právě společnost hodnotí a určuje to, co je morálně správné chování, či není a jedinec musí být schopen a připraven za toto jednání nést odpovědnost, která s morálkou jde ruku v ruce.

⁸ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994. s. 107

⁹ DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Morálka a sociální soudržnost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. s. 61

4. Podstata lidského skutku

Pro úvahy o lidském jednání je nezbytné definovat, co je typickým lidským skutkem. Je důležité rozlišit, co z lidské činnosti je nezamenitelně lidský skutek (tzv. *actus humanus*) a co je pouhý skutek člověka, jakožto součástí ostatního světa (tzv. *actus hominis*). Etika se totiž zabývá pouze skutky, které jsou typicky lidské a za které je člověk odpovědný. *Actus hominis* (skutek člověka) je jednání, které vzniká nezávisle na svobodě vůle a je bezděčným – nereflektovaným skutkem. Nejedná se o morální jednání. *Actus humanus* (lidský skutek) je jednání stojící v základu humanismu a od něhož se humanita odvozuje. Jedná se o všechny úkony vykonané při zapojení rozumové rozvahy a ve svobodě. Záleží do jaké míry byl skutek uvědomělý a chtěný a do odpovídající míry je pak za něj člověk hodnotitelný.¹⁰

Zde se setkáváme s novými pojmy a rozlišením skutku člověka a lidského skutku, které nám může být nápomocné při pochopení morálního, či etického jednání lidí a odlišit toto jednání od přirozeného jednání člověka, kterým jsou například reflexy, nebo jednání pod vlivem emocí. Pro lidský skutek jsou opět klíčové pojmy jako pro morálku a morální jednání a těmi jsou rozum, svoboda a odpovědnost. Velmi výstižné zde je, že záleží na uvědomění si svého jednání a až na základě míry tohoto uvědomění, může být člověk za své činy hodnocen, či nehodnocen vůbec. V podstatě lidských skutků tedy vidíme její komplikovanost a to, že bez rozumového poznání a svobody nemůže k žádnému etickému, či neetickému skutku vůbec dojít. A také, že pokud tyto podmínky náš skutek splňuje a jsme si vědomi, že tento skutek je morální, či nemorální, musíme být schopni přijmout odpovědnost a to ať pozitivní, tak i negativní, která pro nás může přinášet různá úskalí a nepohodlí.

¹⁰ PODZIMEK, Michal. *Principy morality: studijní texty*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. s. 28

5. Morálka a přítomnost druhé osoby

Tuto spojitost nalézají Emmanuel Levinas. Levinas odvozuje pramen mravnosti jako takový z intersubjektivního vztahu mezi mnou a druhým člověkem. Jedná se o specifický vztah tváří v tvář.¹¹ „*Vztah tváří v tvář je základní situace*“.¹² Jde o situace, které jsou mimořádné tím, že jim nejsme ve svém životě vystaveni neustále. Vztah tváří v tvář je však tím základním vztahem, na kterém staví všechny ostatní sociální vztahy a to individuální i společenské.¹³

Základní rolí při charakterizaci vzniku etického nároku je „*konkrétní přítomnost Druhého v jeho tělesnosti*“.¹⁴ Jde o Já, které všechno viděné vztahuje k sobě. Tělesnost je klíčová jak pro stranu druhého, tak také na straně subjektu.

Při přítomnosti Druhého a v situaci tváří v tvář se tvoří etický nárok, ve kterém se ode mne očekává převzetí odpovědnosti za druhého. Člověk může potkat druhého člověka v ohledu vzniklého etického nároku ve dvou dimenzích. „*Ve všedním životě setkávám druhého často tak, že tvoří část „mého“ světa: vidím druhého jako objekt, tedy například jak je veliký, jakou má barvu vlasů, jak je oblečen apod.*“¹⁵ To je případ, kdy vnímáme druhého jako objekt. Pokud se chceme dívat na člověka jako na subjekt, jako na osobu jedná se o situaci, kterou Levinas nazývá tváří v tvář. Díky tomu dochází ke zjištění, že člověk jako subjekt-osoba je nepostižitelný. Věc, která druhého dělá druhým a jedinečným je nepřijatelná objektivnímu popisu, je neviditelná. Podstata druhého člověka v jeho originalitě se odráží v pohledu tohoto člověka a v jeho tváři¹⁶. Setkání s tváří je záležitost etická, která nám nabízí vysvětlení, že není nutné si všimnout barvy očí, velikosti nosu a dalších detailů, protože potom s druhým člověkem nejsme v sociálním vztahu.¹⁷

Podstata etického vztahu spočívá v uvědomění si privilegia Druhého přede mnou. Toto uvědomění Levinas nazývá první daností morálního vědomí. Z toho vyplývá, že mravní vědomí znamená přijetí Druhého. Každý by měl poznat tuto zkušenost, kdy si uvědomí,

¹¹ SIROVÁTKA, Jakub, Emmanuel Levinas: etický nárok druhého, in. JIRSA Jakub et al. Přístupy k etice III. Praha: Filosofie, 2016. s. 63

¹² Sirovátka se zde odkazuje na citát z díla: E. Lévinas, Totalita a nekonečno, Praha 1997, s. 65

¹³ SIROVÁTKA, Jakub, Emmanuel Levinas: etický nárok druhého, in. JIRSA Jakub et al. Přístupy k etice III. Praha: Filosofie, 2016. s. 63-64

¹⁴ Tamtéž s. 64

¹⁵ Tamtéž s. 64

¹⁶ Tamtéž s. 64-65

¹⁷ LEVINAS, Emmanuel. Etika a nekonečno. Praha, Oikoyomenh, 1994.s. 178

že jeho potřeby nejsou privilegované a že je nutné Druhého respektovat. Zkušenost setkání s tváří Druhého je charakterizována jako čistá zkušenost, zkušenost bez pojmů. V situaci tváří v tvář mé mravní vědomí ví, že mám pro druhého něco udělat a převzít za něj odpovědnost, aniž bych se ptal co on udělá pro mě. Etický nárok je tedy vždy zaměřen na mne a ne na subjekt. Tato zkušenost mravního vědomí poukazuje na etickou nerovnost mezi mnou a Druhým, která se v běžném životě projevuje pouhým „až po vás“.¹⁸

Celou tuto souvislost morálky s přítomností druhé osoby můžeme zmapovat jakousi odpovědností, kterou za druhou osobu ve svém rozhodování přebíráme. Tuto souvislost lze vidět jako vliv našich činů a morálních rozhodnutí na druhou osobu. Je možné, že právě přítomnost druhé osoby, která nekonečně překračuje mé vědomí a tvoří etický nárok nás motivuje v našem konání. Dále je možné, že člověk, který by se v dané situaci nezachoval morálně se díky přítomnosti a vlivu na druhé zachová lépe. Tato rovina morálky je velmi důležitá pro sociální vztahy a fungování sociálních útvarů a celých společností. Pokud se v životě rozhodujeme zda něco učinit či ne, často hraje roli to, jak na náš čin zareaguje společnost nebo druhá osoba. Myslím, že toto ovlivnění druhými může být dokonce motivací pro některé lidi, chovat se lépe a o morálním a nemorálním chování alespoň přemýšlet, protože ne každý člověk sám o sobě prahne po tom, aby byl morálně dobrým, avšak tento vliv druhých ho může vést k lepším rozhodnutím a to v důsledku vlivu na společnost a okolí.

..

¹⁸ SIROVÁTKA, Jakub, Emmanuel Levinas: etický nárok druhého, in. JIRSA Jakub et al. Přístupy k etice III. Praha: Filosofia, 2016. s. 65

6. Etika ctnosti

V této kapitole se věnuji etice ctnosti tak jak ji zastupuje Aristotelés a Stoikové. Tato etika je zaměřena, jak už z názvu vyplývá na ctnosti. Konkrétně na lidské ctnosti, které jsou touto etikou chápány jako nástroje k blaženosti.

6.1 Aristotelés: Štěstí jako cíl lidského života

„Aristotelés je prvním z řeckých filozofů, od něhož máme dochované samostatné spisy věnované etické problematice. Tento známý filozof se etikou zabýval jako praktickou disciplínou filozofie.“¹⁹

Aristoteles dochází k hypotéze praktické filozofie, která tvrdí, že celý náš život je zaměřený na jeden cíl a tento cíl mu dává tvar a smysl a tím plní roli nejvyššího lidského dobra. Toto pojetí podle Aristotela chápou jen lidé, kteří berou život vážně a mají snahu ho utvářet pomocí rozumu. Dále uvádí, že tato hypotéza je funkční pro zkušené, zralé a zaujaté posluchače, nikoliv pro nezkušené a nevyzrálé. Protože jde právě o ono používání rozumu a vědomé utváření života, vedoucí k hlavnímu cíli.

Dalším argumentem pro tuto hypotézu je, že všichni lidé se shodují v touze po štěstí (blaženosti) a pokud ho dosáhnou, jsou spokojeni a nemusí už usilovat o nic jiného. Štěstí má dle Aristotela dva hlavní rysy, prvním je, že štěstí je konečným (posledním) cílem a to v tom smyslu, že toužíme pouze po něm pro něj sám a ne pro něco jiného.²⁰ Druhým rysem je, že štěstí je zároveň cílem dostačujícím a pokud jsme šťastní, nepotřebujeme už hledat v životě nic jiného. Aristotelés dochází k závěru, že štěstí je zdařilé uskutečnění naší přirozenosti. Vysvětlení tohoto tvrzení je, že štěstí je uskutečněním naší přirozené duše a to podle ctnosti, na základě ctnosti a ve shodě s ní. V tomto případě se jedná o naši nejdokonalejší ctnost, protože je jasné, že jich můžeme mít více.²¹

Toto pojetí je velmi zajímavé a stává se základem pro ostatní etické postoje a názory. Můžeme říci, že Aristotelova hypotéza o štěstí může být platná a přenositelná i pro naše současné životy. Je jasné, že nejvyšším cílem každého člověka, který se nad svým životním cílem zamyslel je, že touží po absolutním štěstí, tedy stavu, kdy nás nic netrápí

¹⁹ŠPINKA, Štěpán, Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés in: ŠPINKA, Štěpán et al. Přístupy k etice I. Praha: Filosofie, 2014. s. 13

²⁰ARISTOTELÉS, *Etika Nikomachova*, II. kniha. 4., nezměn. vyd. Praha: Rezek, 2013. s. 9

²¹ŠPINKA, Štěpán, Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés in: ŠPINKA, Štěpán et al. Přístupy k etice I. Praha: Filosofie, 2014. s. 14-20

a nemáme žádné starosti. Pro každého k tomuto stavu vede mnoho prostředků a kritérií, která se u každého člověka liší je jasné. Ale opravdu vše děláme pro to, abychom byli šťastní.

6.1.1 Etika ctnosti

Aristotelés ve svých etických hypotézách pátrá po štěstí a snaží se ho definovat, k tomu mu často dopomáhá zkoumání ctností. V ohledu ctností Aristotelés navazuje na Platóna a to v ohledu toho, že rozdílnost jednotlivých ctností souvisí s členěním lidské duše na rozličné části s různým uplatněním lidské racionality v daných částech. Aristotelés hájí nezávislost jednotlivých typů ctností. K ctnostem Aristotelés uvádí toto: „*Jest tudíž ctnost záměrně volicím stavem, který udržuje střed nám přiměřený a vymezený úsudkem, a to tak, jak by jej vymezil člověk rozumný. Střed pak jest mezi dvěma špatnostmi, z nichž jedna záleží v nadbytku, druhá v nedostatku, a to tak, že ctnost střed nalézá a volí, kdežto špatnosti v citech a v jednáních jednak pravé míry nedosahují, anebo ji překračují. Proto ctnost co do podstaty a pojmu bytí jest středem, co do přednosti a dobra jest vrcholem.*“²²A ukazuje na vliv výchovy a zvyku při jejich osvojování. Aristotelovo hlavní dělení ctností je na ctnosti rozumové, to jsou ctnosti, které patří k části duše, jež oplývá rozumem. Dále pak ctnosti mravní, které připadají části duše, která rozum nemá, ale může se na něm podílet a poslouchat ho. V tomto ohledu se pak moudrost (*sofia*) týká věcí neměnných a nutných a rozumnost (*fronésis*) lidského jednání a tudíž toho, co může být jinak.²³

Pohled na etické otázky z hlediska ctností nám otevírá možnost chápat člověka toužícího po štěstí, jako bytost, která se pomocí svých ctností snaží odolat neřestem a to právě napomáhá člověku přibližovat se ke svému hlavnímu cíli a tím je právě ona blaženost. K tomuto je nutno dodat, že na lidských ctnostech se podílí rozum a je nutno se k nim pomocí zkušeností a životních podmínek směřovat a ne každý může mít vhodné podmínky pro rozvoj a kultivaci svých osobních ctností.

²² ARISTOTELÉS. *Etika Nikomachova*, II. kniha. 4., nezměn. vyd. Praha: Rezek, 2013. s. 56

²³ ŠPINKA, Štěpán, *Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés* in. ŠPINKA, Štěpán et al. *Přístupy k etice* I. Praha: Filosofia, 2014. s. 21-31

6.2 Stoická etika: *Oikeiōsis* a struktura hodnot

Ve stoické etice se setkáváme s pojmem *Oikeiōsis*, jehož vysvětlení je nutné pro pokračování v kapitole o etice a struktuře hodnot dle Stoiků.

Oikeiōsis – sebeosvojení, což stoici označují, jako první fázi rozvíjení duše. Tato první fáze v sobě nese dva hlavní prvky a těmi je vnímání (vědomí) o sobě samém a starost o sebe sama. Podle stoiků tedy lidský život začíná vztahem člověka k sobě samému.²⁴ Důležité pro stoiky je zdůraznění toho, že tento vztah nevzniká sám od sebe, ale je člověku přidělen prozřetelným rozumem, neboli přírodou, která je podle stoiků imanentní (být obsažen v něčem) celému kosmu²⁵. Stoikové tedy vidí všechny živočichy včetně člověka jako bytosti schopné se sami orientovat ve světě. „*Lidská duše se od živočichů liší tím, že je jí božskou prozřetelností přidělen rozum.*“²⁶ Rozum v nás vzniká tím, jak si postupně utváříme pojmy pomocí zkušeností.²⁷ Stoici tedy vnímají rozum jako uskupení pojmů. V těchto pohledech nachází Vladimír Mikeš ve vysvětlování ontogeneze to, „*že od oikeiōse (počátku života) vede zajímavá zkratka rovnou k určení cíle lidského života – telos.*“ Pro Stoiky je tedy hlavním cílem lidského života soulad s přírodou nebo také to, že člověk se oddává věcem přirozeně se dějícím. Tímto se člověk ztotožňuje se životem, ve kterém je realizována ctnost. Podstatou stoického postoje je, že ctnosti a ctnostný život jsou vrcholem stoické etiky a vidí ctnost jako výsledek přirozeného lidského vývoje. Dále pak stoici prosazují odproštění od vášní, které vnímají, jako neadekvátní impulsy, které negativně ovlivňují právě ctnosti. Mikeš zde poukazuje na Diogenovo vyhlášení ctnosti jako jediného dobra.²⁸ V tomto Mikeš nachází trojí přesvědčení ohledně ctnosti: „*Prvním je, že ctnost je jedinou věcí, po které toužíme pro ni samu, druhým, že ctnost stačí k blaženosti. Posledním přesvědčením je, že ctnost nejen dostačuje k blaženosti, ale že jediné ctnost může člověku přivodit blaženost.*“²⁹

V tomto stoickém pohledu tedy narážíme na ctnost jako na cestu k lidské blaženosti a jako na ono dobro, kterého se jedinec snaží dosáhnout. Stejně jako u Aristotela hraje velkou roli v utváření ctností lidí rozum, avšak zde u stoiků jde opravdu o snahu se

²⁴ MIKEŠ, Vladimír, Stoická etika: blaženost částí kosmu, in. ŠPINKA, Štěpán et al. Přístupy k etice I. Praha: Filosofie, 2014. s. 54

²⁵ RIST, John M. Stoická filosofie. Praha: Oikoymenh, 1998.

²⁶ MIKEŠ, Vladimír, Stoická etika: blaženost částí kosmu, in. ŠPINKA, Štěpán et al. Přístupy k etice I. Praha: Filosofie, 2014. s. 54

²⁷ Tamtéž. s. 55

²⁸ Tamtéž s. 56

²⁹ Tamtéž. s. 56

odprostit od emocí a vášní. V tomto odproštění můžeme spatřovat jakousi snahu o přizpůsobení se přirozenému řádu přírody. Dále je velmi zajímavý pohled stoiků to, že lidský život začínám až po vybudování vztahu k sobě samému a vytvoření si vědomí o sobě. V těchto myšlenkách vidím naprosto odlišný způsob myšlení a to hlavně v ohledu na emoce, které podle mě není možné při etických otázkách člověka pominout a hrají v našich životech velkou roli. V jednom se stoiky mohu souhlasit a to v tom, že emoce často negativně ovlivňují naše čnosti a můžeme na základě nich udělat rozhodnutí, která nejsou v souladu s naším rozumem.

7. Etika a metafyzika

„ Naše tázání po Ničem nám má předvést metafyziku samu. Jméno Metafyzika pochází z řeckého μετὰ τὰ φύσικα. Tento podivný titul byl později vyložen jako označení takového tázání, které je vykročením „za“ (μετὰ,, trans) jsoucno jako takové. “³⁰

Tato etická kategorie je zaměřena na zkoumání etiky pomocí transcendentna a víry. Do této kategorie jsem zařadila tři zástupce.

7.1 Tomáš Akvinský

Podstatnou odlišností etiky Tomáše Akvinského od ostatních je, že je zasazena do rámce morální teologie, která ozřejmuje lidské jednání z hlediska teologie. Pro Akvinského byla jedinou a posvátnou vědou křesťanská teologie tak, jak ji popisuje ve svém nejznámějším díle *Teologická suma*. Akvinského etika jako taková je v základu eudaimonistická a teleologická (*zaměřená na hlavní a poslední cíl*).³¹ Tomáš Akvinský do těchto teorií přidává specifický křesťansko-teologický pohled, který dává těmto teoriím nový rozměr. Štěstí je v zásadě *„zdařilé utváření života (...) pod vedením rozumu, který ukazuje správné cesty“*, života *vyplněného „usilovnou a poctivou činností, čností“*.³² Tomáš Akvinský nevnímá lidský pozemský život jako pouhý prostředek nebo začátek na cestě ke skutečnému štěstí, ale vnímá ho jako naplnění tohoto štěstí.³³ Akvinský na rozdíl od Aristotela vnímá blaženost pouze jako nedokonalou, či časnou blaženost. Důvodem je, že morální cíl dle Akvinského je

³⁰ HEIDEGGER, M. Co je metafyzika, Praha Oikoymenth , 1993.s. 59-61

³¹ NĚMEC, Václav, Etika Tomáše Akvinského, in. ŠPINKA, Štěpán et al. Přístupy k etice I. Praha: Filosofía, 2014.s.178

³² NĚMEC se zde odkazuje na citát z díla: W. Kluxen, Tomáš Akvinský. Základní stanoviska jeho etiky, s.130

³³ NĚMEC, Václav, Etika Tomáše Akvinského, in. ŠPINKA, Štěpán et al. Přístupy k etice I. Praha: Filosofía, 2014.s. 187

podněcován perspektivou víry. Morální teologie vnímá člověka, jako boží obraz, který by měl svým jednáním realizovat vztah ke svému vzoru. Tomáš Akvinský tedy jako poslední a hlavní cíl vidí, že se lidé přibližují k Bohu a zdroji své blaženosti, skrze jednání. Blaženosti pak lidé dosáhnout pravým sjednocením s Bohem, který je vnímán jako poslední a hlavní cíl lidského života. „(...)blaženost jest poslední cíl rozumové přirozenosti. Ale jedinému Bohu přísluší býti posledním cílem rozumové přirozenosti. Tedy blažeností každého blaženého jest jedině Bůh.“³⁴ Bůh je v tomto případě to, co upoutá lidskou vůli natolik, že už nebude nic jiného chtít. Dokonalá blaženost je tedy dosažena až na věčnosti a není možné ji dosáhnout v pozemském světě, avšak snaha o sjednocení s Bohem se stává podílem na blaženosti dokonalé. K dokonalé blaženosti, jako nadpřirozenému cíli, nám pomáhá ctnostné a morální jednání během pozemského života. Naše ctnosti jsou pak chápány jako dar Božího ducha.³⁵

V pohledu Tomáše Akvinského můžeme vidět velký důraz na Boha a na transcendentno našeho světa. Chápe dokonalou blaženost jako něco, čeho dosáhneme až na věčnosti po ukončení našeho pozemského života, avšak k této dokonalé blaženosti nám podle Tomáše Akvinského dopomůže ctnostný a morální způsob života. Zde podle mě vidíme základ etického přístupu založeného na křesťanství. Naše chování podle Akvinského hodnotí Bůh a naše blaženost závisí na skutcích, které nám pomáhají navrátit se a splynout s Bohem. Bůh nás obdaroval ctnostmi potřebnými k tomuto způsobu života.

³⁴ AKVINSKÝ, T. Summa Theologiae II, I q. 26 a. 3 arg. 2. Dostupné na WWW: <<http://krystal.op.cz/sth/sth.php?&STh>>

³⁵ NĚMEC, Václav, Etika Tomáše Akvinského, in. ŠPINKA, Štěpán et al. Přístupy k etice I. Praha: Filosofie, 2014.. s. 188

7.2 Søren Kierkegaard

Kierkegaardova etika jako základ předpokládá svobodu, která je podle něj významné určení lidského já a to tak, že je s ním neváhá ztotožnit. Život podle něj nezačíná tím, že z možnosti dobra a zla zvolíme dobro. Této volbě předchází základnější rozhodnutí, kterým je svobodná volba mezi dobrem a zlem nebo mezi nimi nevolit. Právě toto rozhodnutí je podmínkou možnosti etického jednání. Zdůvodněním, proč někdo za etickým životem vykročí a jiný ne je to, že tato prvotní volba není výsledkem rozvažování, ale suverénního rozhodnutí vůle.³⁶ V textu *Náboženské rozpravy v rozličném duchu*, jenž je znám jako *Čistota srdce*, staví Kierkegaard do protikladu vůli etickou a vůli rozdvojenou. Etická vůle je určena formálně svojí jednotou, v případě, že je skutečně jednotná má svůj předmět a tím může být jedině dobro. Protikladem k etické vůli je pak vůle rozdvojeného člověka, který také chce dobro a domnívá se, že ho chce, ale nechce ho bezpodmínečně. Rozdvojená vůle je ovlivněna úsudky lidské chytrosti a je vedena relativními cíli. Ona rozdvojenost je v tom, že daný cíl chceme i nechceme, v tom, že nevíme, co máme chtít.³⁷ Toto vyplývá dle Kierkegarda z mylného sebepoznání, sebeklamu. „*Otázku, jak můžeme ze sebeklamu vykročit, Kierkegaard zodpovídá poukazem na „jedno“ jakožto předmět etické vůle: “*³⁸ „(...) pokud jde o nevědomost, kdy člověk klame sám sebe, pak jen to jedno je s to ji odstranit“.³⁹ V textu *Čistoty srdce* se poukazuje na nepodmíněnost vůle jako absolutní nárok Kierkegaardovy etiky. „*Kierkegaard předpokládá, že kdybychom dokázali chtít dobro bezpodmínečně, věděli bychom, co tímto dobrem je*“.⁴⁰ A pokud zdrojem sebeklamu není mylné poznání, ale nedostatek vůle k sebepoznání, pak za sebeklam samy odpovídáme. Z této Kierkegaardovi etiky vyplývá, že etický život je věcí rozhodnutí a že člověk může ze sebeklamu vykročit, pokud chce.⁴¹

Zde nacházíme velmi významné kladení důrazu na vůli a na svobodu našeho rozhodnutí, které určuje zda se vydáme cestou etického života a nebo budeme žít

³⁶ MARKOVÁ, Kateřina, Kierkegaardova náboženská etika: osamocený jedinec tváří v tvář etickému dilematu, in. ČAPEK, Jakub et al. *Přístupy k etice II*. Praha: Filosofie, 2015.. s. 149

³⁷ Tamtéž s. 150

³⁸ Tamtéž s. 150

³⁹ Marková se zde odkazuje na citát z díla: S. Kierkegaard, *Čistota srdce aneb chtít jen jedno*, s. 33

⁴⁰ MARKOVÁ, Kateřina, Kierkegaardova náboženská etika: osamocený jedinec tváří v tvář etickému dilematu, in. ČAPEK, Jakub et al. *Přístupy k etice II*. Praha: Filosofie, 2015. s. 150

⁴¹ Tamtéž s. 150-160

v sebeklamu, že tento život je naším cílem, ale nevíme, zda ho máme chtít. Velmi silně se zde objevuje důraz na vůli a její sílu, která nám umožňuje se onoho sebeklamu zbavit a klást bezpodmínečný důraz na plnění našeho cíle. Tato bezpodmínečnost je zde důležitá, protože pokud naše touha po etickém životě není bezpodmínečná, nemůže být naplněna.

7.2.1 Kierkegaard – vztah k božskému

Kierkegaard klade důraz na etiku, ve které jde o duchovní rozvoj ve smyslu náboženskosti, nikoliv až křesťanství.⁴² Kierkegaard vnímá duchovní rozvoj ve své úplné podstatě náboženství. Etický požadavek ve své obecnosti tímto zůstává nezměněn, protože „*stát se v pravdě lidskou bytostí etickým cílem zůstává*“.⁴³ Kierkegaard tedy nedává žádný konkrétní návod k řešení eticky nejasných situací a ukazuje spíše na subjektivitu cesty každého člověka. Zcela jednoznačně naopak odpovídá na etický nárok. Celou svou bytostí máme usilovat o nalezení toho, co je etický život. Důležitým faktorem je, že člověk, který vykročí etickým směrem se bude snažit o prohloubení znalosti sebe samého. „*Takové úsilí je ovšem podle Kierkegaarda provázáno se vztahem k božskému jako onomu neznámému v nás, co přesahuje naše rozumové schopnosti*“.⁴⁴ Přítomnost božského tedy tvoří hranici rozumového poznání a pomáhá utvářet naše sebeporozumění. Je důležité a bychom byli dostatečně zainteresováni do své existence, abychom se mohli vztahovat k božskému.⁴⁵

Zde je patrné, že největší důraz je stále kladen na sebepoznání a vůli vést etický život. Teprve po nabytí této vůle a dostatečného zájmu o to, vést etický život, nám může pomoci nalézat v sobě božské a dále i dovést nás k Bohu. V Kierkegaardově etice můžeme spatřit velké kladení důrazu na lidská rozhodnutí a důležitost dilemat, abychom došli ke správným rozhodnutí o etickém životě.

⁴²Tamtéž s. 170

⁴³ Tamtéž s. 171

⁴⁴ Tamtéž s. 172

⁴⁵ Tamtéž s. 173

7.3. Emmanuel Lévinas

Tento filozof se snaží o vyjádření etiky jako „první filosofie“. „*Morálka není odvětví filosofie, nýbrž první filosofie*“.⁴⁶ Levinasova etika je zaměřena na vztah já k druhému člověku, „*k Druhému (autre/autrui)*“⁴⁷ a tím je silně interpersonální. Levinasova etika je záměrně tvořena nesystematicky a nesnaží se o vytvoření žádného etického systému.⁴⁸ Levinas se snaží najít to, co předchází všem etickým pravidlům, najít pramen mravnosti. Jako prvotní vnímá Levinas zkušenost mravního vědomí. Levinas poukazuje na to, že mravní vědomí souvisí zásadně s druhým člověkem. Tato přítomnost druhého je etickým nárokem, který je tvořen ve tváři a pohledu druhého.⁴⁹

U Levinasovi etiky je zajímavé, že je a-systematická a pátrá po primární podstatě mravnosti. K této mravnosti Levinas přiřazuje nutnost zkušenosti mravního vědomí, ve kterém vidí souvislost s přítomností druhé osoby. Tato přítomnost podle něj vznáší etický nárok, který vímáme díky tomu, že spatřujeme druhého a jeho tvář a pohled.

7.3.1 Lévinasova metafyzická etika

„*Levinasova etika je bytostně metafyzická*“.⁵⁰ Hodně poukazuje na to, že v nekonečné odlišnosti Druhého je vždy přítomné samo Nekonečno. Levinas ve své etice poukazuje nejen na přítomnost Druhého, vztah k třetímu, ale i na nekonečného třetího: Boha. Jediný pojem, který nám pomáhá vysvětlit přítomnost „*Nekonečna je pojem „výše“ (hauteur)*“.⁵¹ Jde o výši tváře, která dává příkaz převzít za Druhého odpovědnost. Asymetrie intersubjektivního prostoru ve vztahu k Druhému je „sama přítomnost Boží“. Etická autorita Druhého spadá v jedno s autoritou Nekonečna. „*I když Druhý není inkarnací Boha, je přesto metaforicky řečeno „Bohu blíže než já“*“.⁵² Zde zmíněná blízkost určuje morální vědomí. Etika a metafyzika se vzájemně podmiňují. „*Metafyzika se děje v etických vztazích*“⁵³, což je heslem Levinasova myšlení. „*Bůh je tam, kde si lidé vzájemně prokazují milosrdenství, kde se jeden pro druhého dokáže obětovat*“.⁵⁴ Levinas tvrdí, že není možný vztah k Bohu bez vztahu k druhým.

⁴⁶ Sirovátka se zde odkazuje na citát z díla: E. Lévinas, *Totalita a nekonečno*, Praha 1997, s. 272

⁴⁷ SIROVÁTKA, Jakub, Emmanuel Levinas: etický nárok druhého, in. JIRSA Jakub et al. *Přístupy k etice III*. Praha: Filosofia, 2016. s. 61

⁴⁸ Tamtéž s. 61

⁴⁹ Tamtéž s. 61-62

⁵⁰ Tamtéž s. 72

⁵¹ Tamtéž s. 72

⁵² Tamtéž s. 73

⁵³ Sirovátka se zde odkazuje na citát z díla: E. Lévinas, *Totalita a nekonečno*, Praha 1997, s. 63

⁵⁴ Tamtéž s. 73

V ohledu na to lze tvrdit, že Bůh není v nebi, ale je přítomen v milosrdenství projevujícího se mezi lidmi.⁵⁵

Zde vidíme v Levinasově metafyzickém přístupu to, že spatřuje Boha a to co nás přesahuje v chování lidí, podle něj v milosrdenství. Důležitá je zde myšlenka, že Bůh je přítomen v milosrdenství lidí, což se může vykládat tak, že je přítomen v chování lidí, které je kladné. Dále zde vidíme tvrzení, že člověk není schopen vztahu k Bohu bez vztahu k druhým, které je také velmi zajímavé a vede k zamyšlení, zda člověk žijící v totální izolaci od ostatních lidí, může sám od sebe dojít k víře v Boha.

8. Deontologická etika

Tato etika je založená na povinnosti a klade důraz na to, že člověk by se měl rozhodovat na základě pevných zásad. Tato etika vyvozuje správnost a nesprávnost jednání z důsledků. Jejím představitelem je Immanuel Kant, kterému se v této kapitole budu věnovat.

8.1 Immanuel Kant-mravní zákon

Prvotním východiskem pro etické úvahy je, že člověk přirozeně touží být šťastným. Člověk má tuto touhu na základě své konečnosti a svých potřeb. Pojem štěstí – blaženosti je v Kantově morální filozofii vnímáno jako něco co není konečným cílem, ale jako něco, co je nekonečným cílem naší celkové orientace. Blaženost je uspokojením všech našich sklonů – extensive, dle rozmanitosti, intensive, dle stupně a protensive, dle jejich trvání. Kant také poukazuje na souvislost blaženosti a ctnosti: „V nejvyšším pro nás praktickém dobru (tj. Dobru, které má být uskutečněno naší vůlí) jsou ctnost a blaženost myšleny jako nutně spojené, takže čistý praktický rozum nemůže předpokládat jedno, aniž by k němu patřilo také to druhé“.⁵⁶ Kant ve svých úvahách o morálce poukazuje na to, že teorie mravnosti není teorií, jak se učinit co nejvíce šťastným. Kant vychází ze zkušenosti mravního vědomí, které podle něj nemusí být v souladu s přirozenou touhou člověka být šťastným. „Podle Kanta mravní vědomí vzniká mimo jiné v situacích, ve kterých si člověk uvědomuje, že se má chovat eticky, že je na něj vznašen etický nárok“.⁵⁷ V těchto situacích si nejvíce uvědomujeme mravní nárok příkazující – máš něco udělat. Kant v tomto smyslu mluví o povinnosti

⁵⁵ Tamtéž s. 73

⁵⁶ KANT, Immanuel. Kritika praktického rozumu. Praha: Svoboda, 1996.s. 194

⁵⁷ SIROVÁTKA, Jakub, Emmanuel Levinas: etický nárok druhého, in. JIRSA Jakub et al. Přístupy k etice III. Praha: Filosofia, 2016. s. 88

vyplývající z mravního zákona a platí bezpodmínečně. Z tohoto důvodu se Kantova etika nazývá etikou deontologickou.⁵⁸

8.1.2 Kategorický imperativ

„Přehled imperativů (předpisů vůle): Imperativy se dělí na imperativy hypotetické (které mají charakter předpisu k jednání, jež je prostředkem k nějakému účelu) a na imperativ kategorický, který není podmíněn žádným účelem, nýbrž respektem k hodnotě druhých lidských bytostí. Pouze kategorický imperativ je projevem svobody v nejpřísnějším, tj. transcendentálním smyslu“⁵⁹

Z této Kantovi definice pro nás vyplývá, že kategorický imperativ je takové požadované jednání, které konáme, aniž bychom z něho měli nějaký užitek a to pouze pro jeho správnost. Kategorický imperativ bych tedy pro dnešní chápání přirovnala k tomu, že se například k jinému člověku budeme chovat morálně správně a s úctou k němu, aniž by nám to něco přineslo – nezištně.

Dále Kant obhájí, proč jsou vůbec kategorické imperativy možné.

„A tak jsou kategorické imperativy možné proto, že idea svobody tvoří ze mne člena inteligibilního⁶⁰ světa. Kdybych byl pouze jím, byla by všechna má jednání vždy přiměřená autonomii vůle, ale poněvadž se zároveň nahlížím jako člen smyslového světa mají jí být přiměřená.“⁶¹

Kategorické imperativy ovlivňují nahlížení na svět jako takový ze dvou rovin. První jest rovina poznatelného světa, dle které by všechno mé jednání bylo přiměřené a uskutečněné na základě morálních hranic, které jsem zmapoval rozumovým poznáním. Druhá rovina světa je smyslová, která připouští, že do mého rozhodování vstupují počítky, které ovlivňují mé jednání na základě nákloností a tudíž mám pouze jakýsi předpis, jak bych jednat měl, ale na základě nákloností, může dojít k odchylce.

V Kantově pojetí etiky se objevuje velmi podstatná myšlenka, že mravnost a morálka není automaticky nástrojem k blaženosti. Toto pojetí je velmi realistické a je zde důležité si uvědomit, že pro někoho může být morálně správný život právě oným

⁵⁸Tamtéž s. 88

⁵⁹ KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Praha: Svoboda, 1976. s.54

⁶⁰ poznatelný, uchopitelný intelektem

⁶¹ KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Praha: Svoboda, 1976. s. 114

nástrojem k blaženosti, ale že důležitou roli zde hraje právě přítomnost druhé osoby, při níž cítíme onu nutnost chovat se eticky a morálně správně.

9. Zpochybnění morálky

V této kapitole se zabývám filozofy, jenž pro své úvahy o etice a morálce využívají zpochybnění a ptají se, co by znamenalo Morálku vyškrtnout.

9.1 Friedrich Nietzsche: Etika imoralismu

Nietzsche v imoralismu vidí sebezrušení morálky. A také prohlašuje, že v případě imoralismu morálka páchá sebevraždu. Nietzsche vnímá člověka jako bytost, která není schopná nehodnotit, „*k určujícím podmínkám lidského bytí patří, že člověk musí rozlišovat dobré a špatné*“.⁶² Nietzsche se obrací právě k imoralismu z důvodu kritiky morálky, která dle něj brání člověku dobře hodnotit a jednat. „*Při pochybnostech, které jsou mi vlastní a které jen nerad přiznávám – týkají se totiž morálky, vůbec všeho, co bylo dosud na Zemi jako morálka oslavováno (...) se musela má zvědavost stejně jako má podezřívavost velmi záhy zastavit nad otázkou, jakého původu jsou vlastně naše dobro a zlo*“.⁶³ U Nietzscheho nacházíme myšlenku, že protiklady zla a dobra nejsou oddělitelné, „*ba dokonce, že jsou úzce spjaté, že jedno přechází v druhé-rozumné vzniká z nerozumného, pravda z omylu, dobro ze zla*“.⁶⁴ Rozdíl, který Nietzsche mezi nimi vidí, je pouze rozdíl stupně. Tímto nám Nietzsche ukazuje, že věci mohou svůj význam měnit, že dobro se může ukázat jako špatné či zlé a také naopak. Nietzsche vnímá, že něco dobrého musí být myšleno jako dobré pro něco a že to, co je dobré v jednom záměru, bude nutně v mnoha jiných zlé či škodlivé. Tuto situaci podle něj není žádoucí opustit a hledat hodnotu ryzí, ale je ji třeba přijmout jako základní předpoklad hodnocení a snažit se do ní hlouběji proniknout tím, že budeme vše co prohlašujeme za dobré a špatné zkoumat v různých úhlech pohledu a významech, kterých budou tyto jevy nabývat.⁶⁵

Imoralismus má dvě stránky je vypovězením důvěry, které zpravidla bývá nařčeno z toho, že je sestoupením pod úroveň morálky a že je pouhou absencí morálky. Ovšem může být chápán jako kritika morálky, která klade na člověka větší nároky tím, že mu

⁶² KOUBA, Pavel, Nietzsche: etika imoralismu, in. JIRSA Jakub et al. Přístupy k etice III. Praha: Filosofía, 2016. s. 237

⁶³ NIETZSCHE, Friedrich. *Genealogie morálky: polemika*. Praha: Aurora, 2002. s. 8-9

⁶⁴ KOUBA, Pavel, Nietzsche: etika imoralismu, in. JIRSA Jakub et al. Přístupy k etice III. Praha: Filosofía, 2016. s. 238

⁶⁵ Tamtéž s. 239-240

ukazuje, že každá morální hodnota má své meze, takže lze být nemorálním, a přesto to v dané situaci shledávat dobrým. ⁶⁶ „Co kdyby v „dobru“ byl i symptom úpadku a také nebezpečí, svod, jed, narkotikum, v němž by například současnost žila na úkor budoucnosti. Možná pohodlněji, méně nebezpečně, ale také v menším stylu, níže?... Takže by právě morálka byla vinna tím, že se nikdy nepodařilo dosáhnout nejvyššího rozmachu a rozkvětu lidského typu, který by o sobě byl možný? Takže právě morálka by byla vůbec největším nebezpečím?“ ⁶⁷ Podle Nietzscheho nás nic nemůže vyvést ze situací, v nichž musíme rozlišovat, zda je určitý postoj v dané situaci dobrý, nebo ne. Pokud toto máme posuzovat nemůžeme být dle Nietzscheho ani lidé oddaní morálce, ani lidé amorální, ale musíme být v jisté míře schopni obojího. ⁶⁸

U Nietzscheho tedy pozorujeme zřejmé odklonění od dělení všeho na dobré a zlé a připouštíme, že tyto protiklady spolu velmi úzce souvisí a prolínají se. Zajímavá se jeví myšlenka, že co prohlašujeme v dané situaci za dobré, může být samo o sobě vlastně špatné a naopak.

9.2 Ernst Tugendhat

Ernst Tugendhat ve svých *Přednáškách o etice* řeší morálku z hlediska norem a zabývá se podrobně otázkami k tomu zda morální normy mají platit pro každého tak, jak ukazuje Immanuel Kant ve svém „kategorickém imperativu“. Tugendhat si v tomto ohledu pokládá mimo jiné tuto otázku: „*Chci vůbec sám sebe chápat morálně, chci aby hledisko dobrosti bylo součástí mé identity?*“ ⁶⁹

V této Tugendhatově otázce vidíme jistou pochybnost o bezpodmínečné morálce zakořeněné v každém z nás a vidíme, že Tugendhat se spíše snaží poukázat na nutnost volby zda chci své já chápat morálně.

K této otázce tvrdí, že pokud se nechceme vnímat jako členové morálního společenství a nezáleží jakého, přicházíme o možnost schvalování a kárání a také možnost morálních afektů. Tato možnost může být vnímána pozitivně i negativně. V negativním pojetí je úskalím, že naše vztahy k lidem se stanou pouze instrumentálními a to tím, že s nimi nemůžeme vést morální spory, ale jsou pouze objekty našeho zacházení. Tugendhat zde

⁶⁶ Tamtéž s. 249

⁶⁷ NIETZSCHE, Friedrich. *Genealogie morálky: polemika*. Praha: Aurora, 2002. s. 12

⁶⁸ KOUBA, Pavel, Nietzsche: etika imoralismu, in JIRSA Jakub et al. *Přístupy k etice III*. Praha: Filosofie, 2016. s. 249

⁶⁹ TUGENDHAT, Ernst. *Přednášky o etice*. Praha: Oikoyomenh, 2004. s. 73

zpochybňuje morálnost každého člověka tím, že tvrdí, že v rozhodnutí ohledně morálnosti má vždy poslední slovo autonomie. To znamená, že reálně nejsme ničím nuceni, abychom se považovali za bytosti přirozeně morální.⁷⁰

„Kdo si klade otázku „chci náležet k morálnímu společenství?“, musí se také tázat: „kým chci vůbec být, v čem spočívá můj život, a co pro mě závisí na tom, zda se chápu jako přínaležející k morálnímu společenství?““⁷¹

Na základě této otázky je jasné, že Tugendhat morálku nevnímá jako něco, co by bylo v nás jako například orgány, ale podotýká, že život by byl jednodušší pokud by tomu tak bylo a morálka by byla naší součástí stejně jako například srdce. Tugendhat však podotýká, že v tomto případě by život možná byl jednodušším, ale rozhodně by byl méně opravdovým. *„Představovat si morálku heteronomě svědčí jednak o nedostatku důvěry ve vlastní „chtění být takový“ i ve „chtění být takový“ v druhých, jednak o nedostatku důvěry ve shodnost morálních konceptů, ke kterým dospívám já a ke kterým dospívají druzí. Ale ať už by si člověk přál cokoli, základ sám je tu prostě příliš slabý a v dějinách se vždy znovu ukazuje, že žádný pokus uměle jej vydávat za silnější, než skutečně je, lidi nepohne k tomu, aby byli morální“.*⁷²

Z tohoto tedy můžeme pochopit, že Tugendhat nezpochybňuje morálku jako takovou, ale zpochybňuje pouze absolutní morálku, která by podle některých tezí měla být zakořeněna v každém z nás. Tugendhat proto morálku staví jako něco, pro co se člověk musí autonomně rozhodnout a je jen na něm zda sám na sebe nahlédne z morálního hlediska nebo ne.

⁷⁰ Tamtéž s. 74

⁷¹ Tamtéž s. 77

⁷² Tamtéž s. 77-78

10. Užití etiky a morálky v dnešní době

Pro dnešní dobu je důležité uvědomit si, jak nám může etika a morálka pomoci při řešení každodenních situací a při snaze o porozumnění tomu, co je či není správné. Pro úvod do tématu uvádím etiku Petera Singera, která je zaměřena na současné etické problémy a otázky.

10.1 Peter Singer

Již od počátku sedmdesátých let se Peter Singer zabýval otázkami spojenými s aplikovanou etikou. Velkou roli v jeho postojích hraje to, že byl významným mluvčím hnutí za práva zvířat a také, že se zajímal o Afroamerické hnutí za občanská práva.

*„Singer vydal v roce 1979 knihu *Praktická etika, ve které vysvětluje svá bioetická stanoviska v širším rámci některých obecných metaetických myšlenek*“.*⁷³ Vysvětluje zde své pohledy na základy etiky a objasňuje princip rovného zvážení zájmů. Tento princip spočívá v tom, že bychom *„měli ve svých morálních úvahách přikládat stejnou váhu obdobným zájmům všech, kdo jsou ovlivněni naším jednáním*“.⁷⁴ Tato Singerova pozice je označována jako preferenční utilitarismus, protože zájmy nebo preference všech ovlivněných daným jednáním jsou zvažovány jedny proti druhým, přičemž všechny tyto preference jsou platné a všechny platí stejně. Singer považuje za nutné vnímat všechny tyto preference v našem rozhodování jako rovnocenné.⁷⁵

Zde vidíme zajímavou myšlenku v tom, že svá morální rozhodnutí bychom měli tvořit tak, že počítáme se zájmy lidí, které svými rozhodnutími ovlivníme. Toto je přístup velmi nesobecký a je zde vidět, že Singer bojoval za práva zvířat a ve své etice se snaží zohlednit ohled na druhé. Dále je zde vidět touha po rovnosti těchto zájmů a preferencí, které mají lidé ovlivnění naším jednáním. Nemělo by nám dle Singera býti lhostejné koho a jak svými morálními a etickými postoji a rozhodnutími ovlivníme.

10.1.1 Úloha státu v mezinárodní spravedlnosti

Singer v tomto ohledu prosazuje svůj princip zvážení zájmů a žádá zásadní změnu našeho postoje k lidem stíženým chudobou. Singer vnímá, že používáme své finanční a jiné zdroje k tomu, abychom splnili své touhy, které už přesahují oblast základních

⁷³ DÜWELL, Marcus, Filosofické předpoklady praktické etiky Petera Singera, in. JIRSA Jakub et al. Přístupy k etice III. Praha: Filosofie, 2016. s. 92

⁷⁴ Düwell se zde odkazuje na dílo: P. Singer, *Practical Ethics*, Cambridge 1993, s. 21

⁷⁵ DÜWELL, Marcus, Filosofické předpoklady praktické etiky Petera Singera, in. JIRSA Jakub et al. Přístupy k etice III. Praha: Filosofie, 2016. s. 92

potřeb. Zatímco roste počet lidí na světě, kteří postrádají zcela elementární věci. Nerovnost se postupem let zvyšuje a nyní je navíc provázána rozvojem globalizace.⁷⁶ „*A situace se patrně stane ještě naléhavější, protože pokud by dosud nerozvinuté země začaly využívat stejné množství přírodních zdrojů, došlo by k výraznému prohloubení ekologických krizí*“.⁷⁷ Proto Singer vidí jako naléhavé řešení z hlediska morální povinnosti to, že by se ve vyspělých zemích omezilo uspokojování preferencí.⁷⁸

V tomto Singerově pojetí dnešního světového problému, který je podle něj vyřešitelný těmito morálními kroky, kdy lidé v bohatých zemích přestanou uspokojovat své tužby a začnou místo toho uspokojovat elementární potřeby lidí z rozvojových zemí je sice velmi ušlechtilá, ale zdá se mi být dosti utopická. Nedovedu si představit, že tyto Singerovi požadavky by byli lidé z bohatých zemí ochotni splnit a odepřít si něco, na co jsou již zvyklí na úkor vzdálené země plné chudých lidí. Na druhou stranu představa je to velmi pěkná a z morálního hlediska se jeví být správnou a opodstatněnou.

10.2 Etika povolání

S rostoucím zájmem o etickou problematiku určitých profesí způsobilo, že lidé došli k názoru, že pro některá specifická povolání je nezbytné, kromě správné kvalifikace také mít pro danou profesi ještě zvláštní osobní vztah, hlubokou vnitřní angažovanost. Tato povolání mají být pro člověka, který danou profesi vykonává zároveň životním posláním, které mu pomáhá tuto profesi vykonávat dobře. Zaměstnání, která považujeme za ty, pro které je nutná vnitřní angažovanost jsou například tzv. vztahová povolání. Toto označení využíváme pro povolání, která jsou bezprostředně zaměřena na člověka (lékaři, učitelé, soudci, politici, novináři apod.). Tato povolání jsou zvláštní a obtížná právě jejich objektem-člověkem, který spoluurčuje výsledek setkání a do vzájemného vztahu vstupuje s veškerou svou intelektuální a emocionální vybaveností. Je v něm vždy přítomen a podílí se na utváření neopakovatelných situací. Tato vztahová povolání jsou velmi náročná na specializovanou přípravu, ale právě také na osobnostní předpoklady jedinců, kteří tyto profese vykonávají. Jde o to, že tito lidé ovlivňují myšlení a jednání druhých, a proto musí mít povědomí o mravní závažnosti jejich profesních rozhodnutí a také o odpovědnosti za ně. Musí obstát v situacích vyžadujících

⁷⁶ Tamtéž s. 107-108

⁷⁷ Tamtéž s. 108

⁷⁸ Tamtéž s.108

volbu a v nich se spoléhat nejen na obecné poznání, ale také na sebe sama, na své mravní zásady a především pak na svou vůli a schopnost sebereflexe.⁷⁹

10.3 Velká etická témata dnešní doby

10.3.1 Eutanazie

V posledních letech je otázka eutanázie velmi diskutovanou a kontroverzní tematikou, kterou se zabývá velké množství lidí. Dle zákonů, které doposud máme je v ČR eutanazie nepřípustná. Navzdory tomu jsme svědky setrvalé mediální bouře na toto téma, někdy až bulvarizované, nezřídka za vydatného přispění renomovaných odborníků z řad lékařů. Nemluvě o řadě symposií pořádaných odbornými lékařskými společnostmi. Naše rozhodování – ať již pro, anebo proti určité specifické léčbě – musí vždy stát na straně života. Je nutné zmínit faktory, které spoluvytváří terén pro akceptaci eutanazie v širší laické veřejnosti. Institucionalizace umírání, která je fenoménem moderní společnosti a zvláště akcentovaná její konzumní formou, vytlačila smrt a vše, co s ní souvisí, kamsi na okraj jako něco nežádoucího, zneklidňujícího. To vše je navíc v podmínkách naší, převážně sekularizované společnosti nepochybně urychlováno. Nelze pominout ani vliv kategorického imperativu peněz, které v důsledku nepřehledné a téměř nekontrolovatelné politiky zdravotních pojišťoven vstupují mezi pacienta a lékaře.⁸⁰

Všechny otázky týkající se eutanázie jsou ve své podstatě otázky morální, které je nutné si připustit. Člověk si názor na tuto problematiku tvoří zejména svým morálním pohledem a lidé se dělí na ty, kterým eutanazie přijde morálně správná a na ty, kterým naprosto ne.

10.3.2 Trest smrti

Trest smrti je odsouzením člověka k absolutnímu trestu. Jedná se také o velmi kontroverzní etické téma, na které je ovšem nahlíženo i z perspektiv ekonomických a preventivních. Tyto diskuze probíhají zejména kvůli definitivnosti trestu smrti (nemožnosti jakékoli nápravy po jeho vykonání). Jeho zastánci uvádějí, že se jedná o jediný spravedlivý trest za vraždu a jiné závažné zločiny, znemožňuje recidivu a má významné odstrašující (preventivní) účinky. Odpůrci upozorňují kromě morálních

⁷⁹ DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Morálka a sociální soudržnost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-631-4

⁸⁰ PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*. Praha: Grada, 2012. s. 22

argumentů souvisejících s právem každého na život především na nebezpečí justičního omylu, který je v tomto případě nenapravitelný, zneužití trestu smrti k justiční vraždě, zpochybňují odstrašující účinek trestu smrti a poukazují na to, že navíc poprava bývá podle statistik dražší než doživotní vězení. V otázkách trestu smrti je nejvíce diskutabilní to, zda můžeme vzít člověku život, ačkoliv on ho také vzal jinému člověku. Klademe si otázku zda se nedostáváme zpět k barbarskému „oko za oko, zub za zub“ a zda je opravdu nutné člověka místo doživotního uvěznění usmrtit. Na tuto otázku je velmi těžké najít jednoznačnou odpověď a při hledání pro a proti vždy s novými pro přijdou nová proti.

11. Závěr

Ve své práci jsem v úvodu pracovala jen s pojmy týkajícími se morálky a etiky a snažila jsem se o co nejsnadnější vysvětlení těchto pojmů. V další části své práce jsem se pokusila o zdůvodnění morálky a pojmů s ní souvisejících. Zabývám se zde otázkou co morálku vůbec umožňuje, přičemž narážíme na souvislost a vztah práva a morálky. Z tohoto vyvozujeme jakousi nutnost mravních norem, která ovlivňuje naše mravní jednání. Tyto důležité pojmy nám pomáhají zdůvodnit morálku a nutnost morálku ve společnosti mít a chápat. S dodržováním a rozmyšlením morálky souvisí lidské jednání, které jsem se snažila rozvést v kapitole o podstatě lidského skutku. Tato kapitola se snaží o pochopení toho, jak morálka ovlivňuje naše reálné jednání a naše skutky.

Dále jsem přešla k hlavním myšlenkám významných filozofů a filozofických názorů z historie. Zde se mi myslím povedlo tato období, co nejvýstižněji a nejsrozumitelněji zmapovat a pokusila jsem se obsáhnout co nejvíce filozofických myšlenek, podstatných pro vývoj chápání etiky a morálky. V této části mi šlo o to, co nejpodstatněji vystihnout přínos těchto myšlenek pro etiku a morálku. Dále jsem se snažila pochopit, co můžeme z těchto historických přístupů přenést do současného chápání morálky a jak morálka ovlivňuje naše každodenní rozhodování a chování. Myslím, že díky těmto shrnutím jsem našla spoustu podstatných myšlenek, které lze převést na náš každodenní život a na přemýšlení dnešního člověka o morálce jako takové.

Jak jsem již v úvodu naznačila, důležitou roli v mé práci hraje kapitola o morálce a přítomnosti druhé osoby jako pojmů, které spolu úzce souvisí. Zde jsem došla k velmi zajímavým názorům Emmanuela Levinase, který se snaží tuto přítomnost pochopit a

zdůvodnit ji v kontextu každodenních situací. Zde jsem došla k závěru, že tato přítomnost je pro morálku velmi důležitá a to, že člověk převezme odpovědnost za druhou osobu, mu může pomoci k lepším a morálnějším rozhodnutím.

V samotném závěru své práce jsem se snažila přiblížit, kde se s etikou a morálkou setkáváme v dnešní době. Proto jsem se zaměřila na etiku povolání, která je stále velmi aktuálním tématem, které se probírá. Etiku povolání chápeme jako něco, co je pro dnešní dobu důležité a lidé zjistili, že pro určitá povolání je třeba mít morální a etický kodex na určité úrovni a často by určitá povolání měla být pro jejich vykonavatele zároveň posláním. V závěru jsem také pro představu uvedla dvě důležitá etická témata, která se ve společnostech po celém světě stále diskutují a vyvolávají ve společnosti vlny odlišných názorů. Těmito tématy jsou otázka eutanazie a trestu smrti. Bezpochyby se jedná o velmi závažná témata, díky kterým se mnoho společností polarizuje a dochází k diskuzím na tato témata. Jisté je, že v těchto diskuzích nalézáme pro i proti a každý si musí udělat svůj názor z hlediska svých morálních hodnot.

V této práci jsem se pokusila o komplexní náhled do morálky a zdůvodňování toho, proč by se člověk měl morálně chovat a jak lze morálku jako takovou vnímat. Myslím, že práce se mi povedla díky své stručnosti a výstižnosti. Také jsem se snažila o co největší srozumitelnost pro nezasvěcené čtenáře.

12. Seznam použitých zdrojů

- AKVINSKÝ, T. *Summa Theologiae* II, I q. 26 a. 3 arg. 2. Dostupné na WWW: <<http://krystal.op.cz/sth/sth.php?&STh>>
- ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994.
- ARISTOTELÉS *Etika Nikomachova*, II. kniha. 4., nezměn. vyd. Praha: Rezek, 2013.
- ČAPEK, Jakub et al. *Přístupy k etice II*. Praha: Filosofia, 2015.
- DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Morálka a sociální soudržnost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013.
- HEIDEGGER, M. *Co je metafyzika*, Praha Oikoymenh, 1993.
- JIRSA Jakub et al. *Přístupy k etice III*. Praha: Filosofia, 2016.
- KANT, Immanuel. *Kritika praktického rozumu*. Praha: Svoboda, 1996.
- KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Praha: Svoboda, 1976.
- KOHÁK, Erazim. *Svoboda, svědomí, soužití*. Praha: Sociologické Nakl. (SLON), 2004.
- LEVINAS, Emmanuel. *Etika a nekonečno*. Praha, Oikoymenh, 1994.
- NIETZSCHE, Friedrich. *Genealogie morálky: polemika*. Praha: Aurora, 2002.
- PODZIMEK, Michal. *Principy morality: studijní texty*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010.
- PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*. Praha: Grada, 2012.
- RIST, John M. *Stoická filosofie*. Praha: Oikoymenh, 1998.
- ŠPINKA, Štěpán et al. *Přístupy k etice I*. Praha: Filosofia, 2014.
- THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004.
- TUGENDHAT, Ernst. *Přednášky o etice*. Praha: Oikoymenh, 2004.

13. Abstrakt

NECHVÁTALOVÁ, Adéla. Proč být dobrý? Jak zdůvodnit morálku. Bakalářská práce.

České Budějovice: Fakulta teologická Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích,

33 s., 2018

Klíčová slova: Etika, morálka, zdůvodnění morálky, etické přístupy, etická témata dneška.

Předložená práce je zaměřena na etiku a morálku a její zdůvodnění. Hlavním cílem práce bylo zdůvodnit morálku a dát jí do souvislostí. Dalším cílem práce bylo vysvětlit morálku v souvislosti s přítomností druhé osoby. V další části jsou ukázány přístupy různých filozofů a to na základě kategorií, do kterých jejich etika spadá. Práce je teoretická a ve své hlavní části vysvětluje pojmy související s morálkou a bytím dobrým člověkem.

14. Abstract

NECHVÁTALOVÁ, Adéla, Why be a good person? How to justify morality. Bachelor thesis. Budweis: Faculty of Theology University of South Bohemia in Budweis, 33 p., 2018

Key words: Ethics, morality, justification of morality, ethical approaches, ethical themes of today

The given thesis is focused on ethics and morality and its justification. The main aim of the thesis was to justify morality and put it in context. Another objective of the thesis was to explain morality in context with presence of another person. Different approaches of various philosophers are also shown in the thesis in the context of their own ethical field of application. The thesis is theoretical and in its main part it explains the terms cohere with morality and being a good person.